

ЕФЕКТИВНОСТ НА САМОСТОЯТЕЛНАТА РАБОТА НА СТУДЕНТИТЕ ПО ПЕДАГОГИЧЕСКИТЕ ДИСЦИПЛИНИ

Марина К. Николова, Марина И. Димитрова

EFFECTIVENESS OF THE UNIVERSITY STUDENTS' INDIVIDUAL WORK IN PEDAGOGICAL COURSES

Marina K. Nikolova, Marina I. Dimitrova

ABSTRACT: University students' individual work occupies a decisive role in the process of preparation of future teachers - specialists. The organization of this phase of training is invariably attended by solving complex educational problems. The problem with the organization of the individual work is extremely important. It is necessary to change the purposes and the content of the individual work that will lead to change in students' motivation. The purpose of this article is to explore the fundamental characteristics of organizing an effective students' individual work.

KEYWORDS: individual work, research work, effectiveness, pedagogical training

Въведение

В съвременното висше образование пред преподавателите и изследователите по организиране на самостоятелна работа стоят задачи за създаване на такава система за обучение, при която студентите да имат интерес към самостоятелно придобиване на знания и самостоятелно справяне с нестандартни и сложни задачи. Това от своя страна, позволява да се развият качества като самостоятелност и отговорност. Решението на тези проблеми става възможно чрез преднамерен избор на методи за обучение, в които студентите са ангажирани и насърчавани към активни дейности. По този начин те мотивират своето поведение и формират учебни и професионални компетенции.

Самостоятелната работа на студентите заема определящо място в процеса на подготовка на бъдещите педагози - специалисти. Организацията на този етап от обучението, неизменно е съпроводена с решаване на сложни педагогически проблеми:

- ✓ На първо място е отсъствието на ясни методики за формиране на умения за самостоятелен труд, за отделеното реално бюджетно време от времето на студентите и рационалното им използване.
- ✓ Определяне начините за оптимално съчетаване на познавателно обучение и научна работа на студентите в цялостния образователен процес на висшето образование.
- ✓ Най-често отсъства диференцираният характер на самостоятелната работа, в зависимост от спецификата на специалността.
- ✓ Практическата (педагогическата) подготовка не винаги се фокусира върху изучаването на адекватните методи, за да се организира творческа самостоятелна дейност на студентите, която би им помогнала в професионалната реализация.

Това естествено, не са единствените проблеми по организиране на самостоятелната работа във висшето образование. Много важен аспект е развиването на умения за самостоятелност, креативност, творчество и необходимостта от успешно справяне с

житейските и професионални предизвикателства, с които неизбежно се сблъскват младите специалисти.

Много проучвания, разглеждат самостоятелната работа на студентите, само от гледна точка на нейното активизиране. За да се подобри методиката при експерименталното обучението на студенти, самостоятелната работа трябва да се разгледа и от гледна точка на нейната интензивност. Това предполага не само усилие от страна на преподавателите, за повишаване активността на студентите, но също така и справяне с цял спектър от въпроси, свързани с подобряване качеството и ефективността на самостоятелната дейност (Милованова, Г., 1996).

Усвояването на знания е безсмислено, ако учащите не са в състояние да ги използват за решаване на практически проблеми и прилагането им в нови ситуации. Основното средство за постигане на този резултат е организиране на самостоятелна работа на студентите. Изграждане на умения, включващи: способността да се планира и организира дейност, да се осъществява самоконтрол и способност за работа в екип.

Като положителни моменти в организацията на самостоятелната работа на студентите трябва да се има предвид:

- ✓ възможността за нови задълбочени знания и творческа себerealизация;
- ✓ възможност да изпробват себе си в ролята на педагог (по време на педагогическата практика);
- ✓ развитие на култура на мислене и изграждане на индивидуални личностни качества.

Следователно, студентите следва да отчетат положителното от гледна точка на функциите на самостоятелната работа, както от позицията за интелектуално развитие, така и от гледна точка на личната реализация и педагогическа удовлетвореност.

Наред с това, съществуват редица трудности, с които се сблъскват студентите при самостоятелната си дейност. Ето само някои от тях:

- ✓ липса на нужните умения за самостоятелна работа;
- ✓ липса на способност да се свържат теоретичните познания с практиката и др.

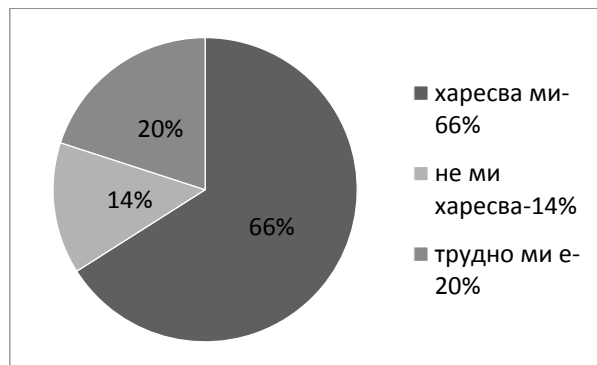
Това подсказва, че проблемът с организиране на самостоятелната работа е изключително важен. За да се промени това се налага да се променят целите и съдържанието на самостоятелната дейност, които ще променят мотивацията в студентите. В такъв случай се променят основните насоки на самостоятелната заетост: желание да се вземе изпит, което би довело до по-нататъшна професионална реализация, а оттам и на по-добри материални условия за живот. По този начин се изменя и цялостната стратегия на образователния процес. В настоящия момент по-голямата част от учебното време на студентите минава в аудиторни занятия. Това заема голям обем от физическите възможности и реалното бюджетно време. Ето защо, студентите не са в състояние да се занимават редовно и отговорно със самостоятелна дейност.

За да се проучат основните характеристики по организиране на самостоятелната работа на студентите в ИПФ – Сливен бе проведено анонимно анкетно проучване през учебната 2014/2015 година. В изследването бяха включени 84 студенти от I до IV курс от образователно-квалификационна степен „Бакалавър“.

Получените данни са обработени с математико-статистически методи и представени чрез графични изображения.

Резултати

На въпрос „Какво е отношението ти към самостоятелната работа?“ повече от половината респонденти, а именно - 66% избират отговор „харесва ми, когато участвам в нея“. Само на 14% от анкетираните не им харесва да вземат участие в нея, а 20% избират отговор – „трудно ми е“ (фиг.1).

Фиг. 1. Отношение към самостоятелната работа

От анализа на резултатите може да се направи извод, че студентите имат желание за самостоятелна дейност и осъзнават положителната ѝ роля. Това не се отнася за всички от тях. На една част им е трудно, затова е необходимо да се дават допълнителни разяснения и консултации от преподавателите.

На въпроса: „Какви са трудностите, които срещаш при самостоятелна работа?“ болшинството са избрали отговор: „липса на учебници и учебни помагала“- 63%, „трудно ми е да намеря допълнителни учебни материали в библиотеки и в Интернет“- 26%, „на лекции и упражнения получаваме недостатъчно информация“-11%. Полученият резултат показва, че студентите срещат трудност с намирането на учебни материали както в библиотеките, така и в Интернет, необходими им за пълноценна подготовка.

Задачите за самостоятелна работа на студентите, свързани с професионалната им подготовка могат да бъдат разделени в две групи:

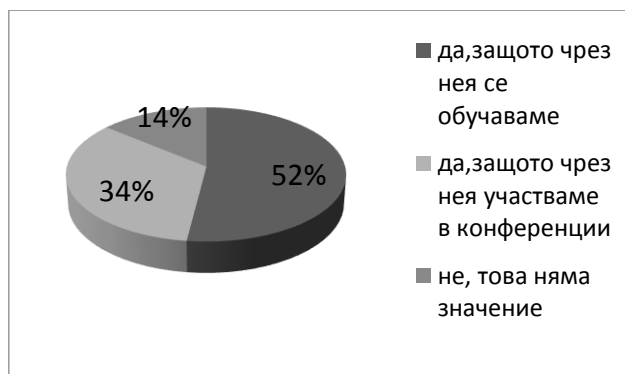
- ✓ теоретични задачи
- ✓ ориентирани към конкретната професионална дейност.

Това налага извеждането на някои общи и специфични препоръки при организирането на самостоятелната работа. Общите препоръки включват: яснота на инструктажа, предхождащ самостоятелната работа; определяне времето за реализирането ѝ; отчитане на резултатите (Николова, М.,1996).

На следващия въпрос „Необходимо ли е студентите да бъдат стимулирани за участие в различни форми на самостоятелна работа?“, отговорът който заслужава внимание е „да, защото чрез нея продължаваме да се обучаваме“ - 52%, последван от „да, защото ни дава възможност за участие на научни конференции“ - 34%, и само 14% от респондентите са избрали отговор „не, това няма значение“. Потвърждава се необходимостта от стимулиране и мотивиране на учащите (фиг.2).

На въпрос „Искате ли да имате възможност за научно-изследователска дейност по психологически и педагогически проблеми по време на обучението си в ИПФ-Сливен?“ 38% от респондентите избират отговор „да, необходимо е да се създадат условия за това“, 45% -

„да, при условие, че се предостави възможност за самостоятелен избор на тема”, а 17% - отговарят с „не”.

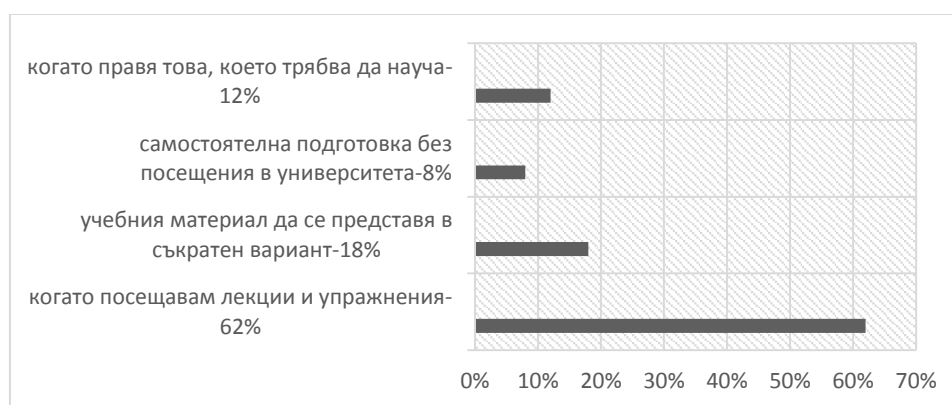

Фиг. 2

Необходимост от стимулиране на студентите за участие в самостоятелна работа

Научно-изследователската самостоятелна работа на студентите е от особено значение. Тя спомага за задълбоченото усвояване на учебния материал; стимулира познавателната дейност на студентите и повишава интереса към научната работа; придобиват се навици за самостоятелно търсене на информация и решаване на научни проблеми по нов начин; самостоятелно анализират и синтезират информацията; повишаване на мобилността на студентите, а резултатът е - специалисти с придобити нови знания, умения и нови области за реализация.

За да се разбере как най-добре запомнят, на студентите им бе зададен въпрос: „Как учиш и помниш най-добре?”. Получените обработени резултати от отговорите са представени графично на фиг.3.

Фиг. 3

Различни начини за ефективно учене и запаметяване на студентите

Повече от половината студенти са на мнение, че редовното посещение на занятия помага за трайно овладяване на знанията.

Самостоятелната работа, използвана в обучението на студентите може да бъде разделена на образователна, научна и социална. Всички тези видове са взаимосвързани и взаимозависими. Разбира се, в основата им стои учебната, самостоятелна активност.

Самостоятелната работа е представена от такива форми на учебния процес, като лекция, семинар, лабораторни и практически упражнения и подготовка за тях (Николова, М.,2012).

Изводи:

Ефективната самостоятелна работа на студентите зависи от съблюдаването на групи фактори. Най-общо те могат да бъдат разпределени в две групи:

- ✓ *организационни* и *методически* фактори – разпределение на времето, място на провеждане на самостоятелната работа (аудиторна или извън аудиторна), определяне форма на дейността на студентите (групова или индивидуална), използване на печатни, електронни, мултимедийни, интерактивни материали, постоянен достъп до Интернет; обучение за изготвяне на самостоятелна работа с използването на информационни и комуникационни технологии, планиране на самостоятелната дейност, сътрудничество между преподаватели и студенти, системи за контрол и самоконтрол;
- ✓ *мотивационни* - външни (преки стимули), вътрешни (познавателни стимули) и *психолого-педагогически* фактори – формиране на индивидуални и социално значими качества на личността на студентите.

Научните изследвания, резултатите от които са представени в настоящата публикация, са финансирани от Вътрешния конкурс № 152ПД0009-16 на ТУ-София-2015 г.

Литература:

Милованова Г.В. Самостоятелна работа студентов в условията целевой интензивной подготовки специалистов: Автореферат дисс. на соискание уч. ст. к. пед. н. - Ижевск, 1996.

Николова, М. Самостоятелната работа на студентите – основа за развитие на тяхната самостоятелност. Научно-тематичен сборник от доклади на Юбилейна научна сесия, Военни, социални и хуманитарни науки, ISBN: 954-713-002-1, Долна Митрополия. 1996. т.3, с.532.

Николова, М. Ингилизова, М. Самостоятелната работа на студентите – предпоставка за личностното и професионалното им развитие. Известия на Съюза на учените – Сливен, ISSN 13112864, 2012. том 21, с.93.

Пути активизации самостоятельной работы студентов: Сб. информационных материалов о передовом опыте. - Киев: Уч-мет. пособие по высшему образованию, 1990

Адрес за кореспонденция:

проф. д-р Марина Колева Николова
ТУ-София, ИПФ-Сливен
Катедра “Педагогика и мениджмънт“

Марина Иванова Димитрова-редовен докторант
ТУ-София, ИПФ-Сливен
Катедра “Педагогика и мениджмънт“